

Internering – wet en regelgeving

Permanente Vorming Forensische Gedragwetenschappen -
Universiteit Gent | 23 oktober 2012

Tom Vander Beken & Walter Van Steenbrugge

Inhoud

---

23 oktober 2012 | Internering

1. Internering?
2. Achtergronden
3. Geen gedwongen opname
4. Enkele (stijgende) cijfers
5. Internering en gevangenis
6. Strafprocedure – algemeen
7. Opsporing en onderzoek
8. Vervolg en doorverwijzing
9. Berechting
10. Strafitvoering – uitvoering internering
11. Geïnterneerden en basisrechten
12. Rapporteren over geïnterneerden

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

1. Internering?

23 oktober 2012 | Internering

Internering is een **veiligheidsmaatregel** van **onbepaalde duur** met een dubbele doelstelling: behandeling en bescherming van de maatschappij

Internering kan worden opgelegd aan een verdachte die:

- een feit, misdaad of wanbedrijf genoemd, heeft gepleegd;
- op het ogenblik van de berechting hetzij in staat van krankzinnigheid verkeert, hetzij in een ernstige staat van geestesstoornis of van zwakzinnigheid die hem ongeschikt maakt voor het controleren van zijn daden (ontoerekeningsvatbaar); en;
- sociaal gevaarlijk is.

2a. Achtergrond - historiek

23 oktober 2012 | Internering

18de-19de eeuw: « ***Les fous ne peuvent être punis, parce qu'ils ne savent pas ce qu'ils font.*** » Dus vrijspraak voor krankzinnigen, maar mogelijk tot opname in een krankzinnigeninrichting (familieraad, burgemeester)

1850: openbaar ministerie kon ***collocatie*** vorderen van verdachten, beschuldigten en veroordeelden die zich in een staat van geestesstoornis bevonden. Behandeling en einde daarvan als een zieke. Gedeeltelijk ontoerekeningsvatbaren werden wel veroordeeld en gingen naar de gevangenis (lichtere straf)

Begin 20ste eeuw: ***psychiatrische annexen binnen de gevangenis*** – 1930 eerste interneringswet en internering als maatregel voor iemand die krankzinnig, zwakzinnig is of ernstige geestesstoornis heeft. Ook oprichtingen van speciale instelling voor sociaal verweer (in bestaande inrichtingen). Zeer zwakke rechtspositie geïnterneerden (geen raadsman etc.). Kritieken: kunnen krankzinnigen en abnormalen over dezelfde kam geschoren worden? Straf of maatregel?

2b. Achtergrond - historiek

23 oktober 2012 | Internering

Wet 1 juli 1964: ambitie om het beter te doen qua rechtspositie (verplichte advocaat,), behandeling (therapie) en bescherming maatschappij (onbepaalde duur, commissie bescherming maatschappij, mogelijkheden vrijheid op proef)

1995: invrijheidstelling geïnterneerden die een minderjarige seksueel misbruikt heeft, enkel na advies van gespecialiseerde dienst

1996: **Commissie Internering** start op

1998: Versterking rechtspositie (art. *19bis*: *beroep* bij hoge commissie tot bescherming maatschappij)

1999: oprichting Penitentiair Onderzoeks- en Klinisch Observatiecentrum (papieren tijger)

1999: eindverslag Commissie Internering: meer nood aan behandeling, een rol voor Volksgezondheid én Justitie. Forensische psychiatrische afdelingen binnen psychiatrische ziekenhuizen (Rekem, Zelzate, Bierbeek)

2c. Achtergrond - historiek

23 oktober 2012 | Internering

2003: Internering expliciete beleidsprioriteit bij justitie: geïnterneerden uit de gevangenis o.m. via bouw Forensisch Psychiatrisch Centrum.

2007: nieuw wetsvoorstel (ontwerp Vandemeulebroucke 2001) resulteert snel in heel nieuwe wet van 21 april 2007 betreffende internering van personen met een geestesstoornis. Nieuw criterium van deze wet is de geestesstoornis die op het ogenblik van de beoordeling het oordeelsvermogen of de controle over de daden tenietdoet of ernstig aantast. Voorafgaand deskundigenonderzoek is verplicht. Strafuitvoeringsrechtbank i.p.v. een commissie bescherming maatschappij. (inwerkingtreding ten vroegste 1 januari 2013 – veel kritieken op ontwerp en fouten – wat brengt de toekomst?)

3. Internering is geen gedwongen opname

23 oktober 2012 | Internering

Wet 1991 voor personen die **geestesziek** zijn en een **gevaar** opleveren voor de eigen gezondheid en hun veiligheid ernstig in gevaar brengen ofwel een ernstige bedreiging vormen voor andermans leven of integriteit. Causaal verband tussen gevaar, bedreiging en geestesziekte en de toestand van de ziekte vereist opname.

Maar **geen feiten gepleegd die wanbedrijven of misdaden** kunnen worden genoemd.

Geen beslissing door een strafrechter maar door de **burgerlijke rechter (vrederechter)** en dus geen stigma als « wetsovertreder ».

Opname in **psychiatrische dienst** en niet in de gevangenis .

Mogelijkheid spoedprocedure via parket.

Bijstand advocaat en arts.

Observatieperiode van maximaal 40 dagen (voor geïnterneerden bestaat dit enkel op papier) en dan « verder verblijf » voor maximaal twee jaar (voor geïnterneerden is het onbepaald) maar verlengbaar. Flexibiliteit en nazorg mogelijk.

4. Enkele stijgende cijfers

23 oktober 2012 | Internering

Aantal geïnterneerden stijgt elk jaar, vooral omdat « langer » geïnterneerd wordt (3.306 in 2004, 3.956 in 2009)

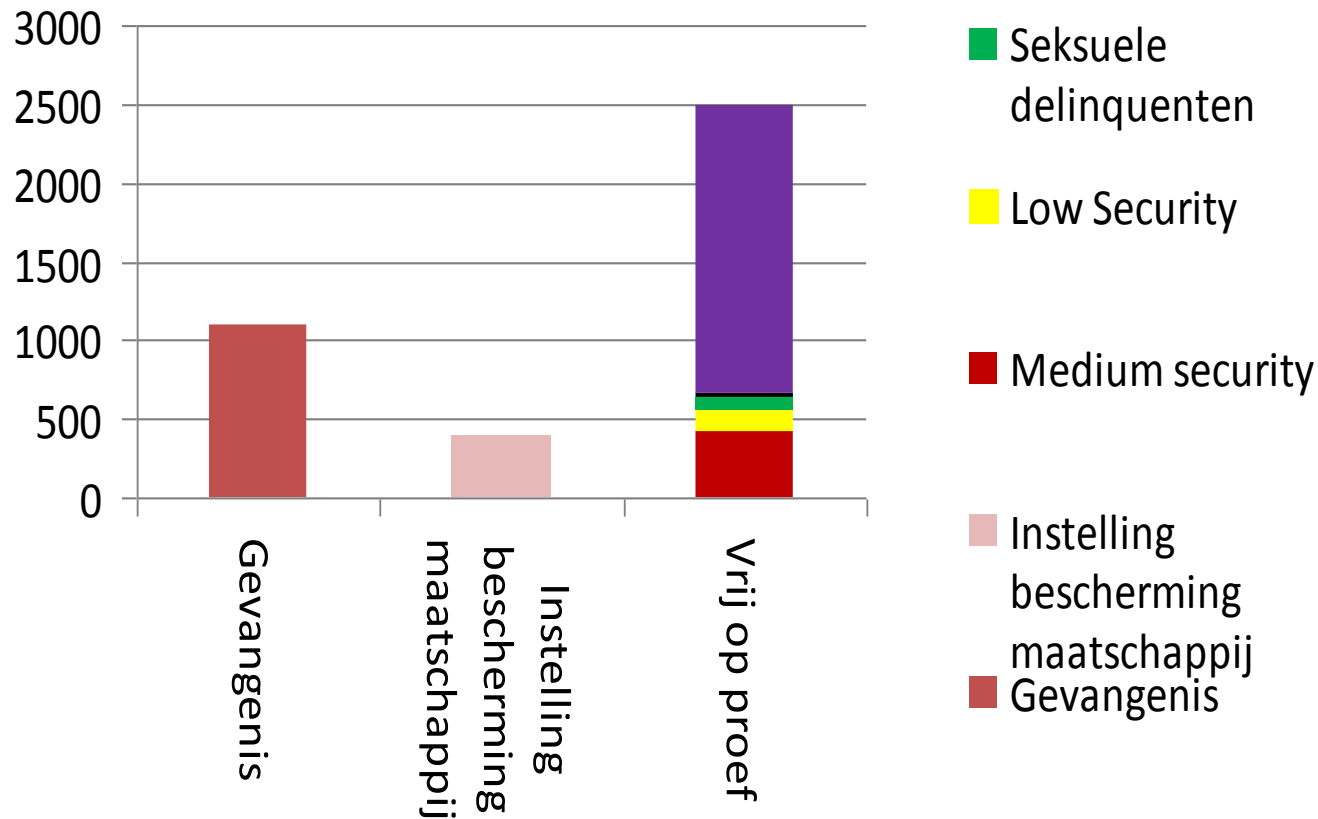
Aantal geïnterneerden in de gevangenis stijgt (1.102 in 2011):

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
675	644	718	783	856	862	965	994	1038	1089

5. Internering en gevangenis

23 oktober 2012 | Internering

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

6. Strafprocedure - algemeen

23 oktober 2012 | Internering

Opsporing: Kennisname van strafbare feiten en vastleggen van bewijzen ervan. Gebeurt hoofdzakelijk door politie. In België moet **politie** in principe elk strafbaar feit dat ze vaststelt in een proces-verbaal vastleggen en aan het parket bezorgen.

Vervolging: Beslissing over het gevolg dat aan deze vaststelling moet worden gegeven: naar de rechter of niet. In België is dit de rol van het **parket** (openbaar ministerie/procureur) waarbij dat parket kan beslissen om een zaak (eventueel om opportuniteitsredenen) niet naar de rechter te sturen (seponeren) of de seponering aan bepaalde voorwaarden te koppelen.

Berechting-straftoemeting: Beslissing over de schuld en de straf of sanctie in geval van veroordeling. In de regel gebeurt dit door de **strafrechter**.

Strafuitvoering: Beslissing m.b.t. de uitvoering van een opgelegde straf. Niet alle straffen worden immers (volledig) uitgevoerd zoals ze zijn opgelegd. Dit is de bevoegdheid van de Minister van Justitie (straffen tot 3 jaar) en van de strafuitvoeringsrechtbanken (straffen meer dan 3 jaar).

7a. opsporing en onderzoek

23 oktober 2012 | Internering

Opsporing (politie) onder leiding van het parket (openbaar ministerie – procureur des Konings) indien het een opsporingsonderzoek betreft (90%) of van de onderzoeksrechter (10%) indien een gerechtelijk onderzoek (complexe zaken, dwangmaatregelen).

Geen mogelijkheden voor politie om iets anders te doen dan de feiten vaststellen, indien zij aanwijzingen zien dat mogelijk iemand met een geestesstoornis betrokken is (dus niet zoiets als doorverwijzing drugdelinquenten, therapeutisch advies).

7b. Onderzoek en deskundige

23 oktober 2012 | Internering

Tijdens het onderzoek kan wel beslist worden om een **deskundige** aan te stellen indien vermoed wordt dat een interneringsbeslissing eventueel aangewezen is.

Veel vragen daarover. Waarom wordt wel/niet beslist om een deskundige aan te stellen? (loterij?). Wie kan/mag « deskundige » zijn in België? (iedereen!) Op basis van welke criteria moet de deskundige zijn advies geven? (geen vaste criteria). Hoe is het gesteld met de kwaliteit en betrouwbaarheid van de deskundige verslagen in België? (pover). Waarover moet de deskundige advies geven? (medische en/of juridische vragen?) Wie betaalt de deskundige? (art.664 Ger. W. werd gewijzigd bij Wet van 20 juli 2006 door de toevoeging dat de rechtsbijstand aan de persoon die niet over voldoende inkomsten beschikt, de mogelijkheid biedt om kosteloos bijstand te genieten van een technisch adviseur bij gerechtelijke deskundigenonderzoeken. Deze wijziging kwam er als gevolg van het arrest van het Arbitragehof d.d. 26 oktober 2005.)

7c. Voorlopige hechtenis

23 oktober 2012 | Internering

Indien de voorwaarden voor een **voorlopige hechtenis** vervuld zijn, kan de (onderzoeks)rechter ook beslissen tot een « invrijheidstelling onder voorwaarden ». Niet realistisch en haalbaar voor geestesgestoorde verdachten (concreet: kan op zeer korte termijn een opvang worden gevonden?) Dus, veelal « gewone » aanhouding en dus (een gewone) voorlopige hechtenis in de gevangenis.

De interneringswet voorziet de mogelijkheid tot **inobservatiestelling** (met oog op diagnose) in de gevallen waar voorlopige hechtenis kan. Praktische bezwaren. Observeren in de gevangenis?

8. Vervolging - doorverwijzing

26 oktober 2012 | Wetenschappelijk onderzoek naar heling

Het parket beslist om al dan niet te **vervolgen** (en door te sturen naar de rechtbank) en kan daar bij « gewone » verdachten eventueel voorwaarden aan koppelen (minnelijke schikking, bemiddeling strafzaken, pretoriaanse probatie (b.v. proefzorg). Geen enkele vorm van voorwaardelijk sepot wordt toegepast/is toepasbaar voor geestesgestoorden.

Na afsluiting van het gerechtelijk onderzoek, komt de zaak bij een **onderzoeksgerecht** (raadkamer of KI) die, in een behandeling achter gesloten deuren, de betrokkene buiten vervolging kan stellen of doorverwijzen naar de rechtbank voor een beslissing ten gronde. Maar deze onderzoeksgerechten kunnen in deze fase **ook tot internering** beslissen (i.e. berechting ten gronde).

9. Berechting

23 oktober 2012 | Internering

De strafrechter beslist over de schuld en over een eventueel op te leggen straf. Hij heeft daarbij veel mogelijkheden voor gewone misdrijfplegers (gevangenisstraf, geldboete, werkstraf, (probatie)uitstel en -opschorting.

Voor personen die ontoerekeningsvatbaar verklaard worden staat, wanneer aan de voorwaarden is voldaan, enkel de beslissing tot **internering** voor de strafrechter open.

De interneringsbeslissing op zich bevat geen details over de wijze waarop en plaats waar deze moet worden uitgevoerd.

10. Strafuitvoering – uitvoering internering

23 oktober 2012 | Internering

De minister (tot 3 jaar) of de strafuitvoeringsrechtbank (meer dan 3 jaar) beslissen over de uitvoering van de (gevangenis)straf. Zij hebben veel mogelijkheden om de opgelegde straf te veranderen of in te korten (elektronisch toezicht, voorwaardelijke invrijheidstelling, voorlopige invrijheidstelling...)

Voor personen die geïnterneerd werden is de **commissie ter bescherming van de maatschappij** (CBM) bevoegd voor de aanwijzing van de inrichting waar de interneringsbeslissing moet worden uitgevoerd. Dat kan een opsluiting zijn in een gevangenis (Vlaanderen) of een instelling van sociaal verweer of een « vrijlating op proef » zijn. In de nieuwe (?) wetgeving is het de bedoeling geïnterneerden ook onder strafuitvoeringsrechtbanken te laten sorteren en hen gelijkaardige uitvoeringsmodaliteiten toe te kennen als « gewone » veroordeelden.

Probleem: De tenuitvoerlegging is **geen « theoretische » oefening** maar, behoudens voor de gevangenen, afhankelijk van de mogelijkheden van de bestaande inrichtingen.

11. Internering en basisrechten

23 oktober 2012 | Internering

Geïnterneerden horen niet thuis in de gevangenis. Hun rechten op een (menswaardige) behandeling zijn geschonden - Europees Hof Rechten van de Mens veroordeelt België op verschillende gronden

Wederopname in de gevangenis (art. 20 WBM)

Internering van veroordeelden door de minister van Justitie (art. 21 WBM)

Geïnterneerden en de basiswet gevangeniswezen: eens geïnterneerd wel toerekeningsvatbaar?

Einde van de internering – praktijken en vragen

12. Rapporteren over geïnterneerden

23 oktober 2012 | Internering

Voor de invrijheidstelling op proef van “**gewone**” **categorieën van geïnterneerden**: de geïnterneerde wordt onderworpen aan een sociaal-geneeskundige voogdij en in de beslissing tot vrijheidstelling wordt bepaald hoe lang en op welke wijze deze voogdij zal worden uitgeoefend (art. 20, 1e lid). Algemene wettelijke bepalingen over de rapportage zijn niet opgenomen.

Specifieke rapporteringsverplichtingen voor voor personen en diensten die de begeleiding of behandeling van **seksuele delinquenten** op zich nemen. Beslist een rechtbank tot een alternatief waarbij begeleiding of behandeling de voorwaarde voor invrijheidstelling op proef is, dan vraagt de CBM de geïnterneerde een persoon (bijvoorbeeld een psychiater) of een dienst (bijvoorbeeld een CGG) te kiezen waar hij/zij een begeleiding of behandeling wil volgen en voor goedkeuring voor te leggen aan de rechtbank. Deze dienst of persoon kan niet verplicht worden de behandeling of begeleiding op te nemen. Neemt hij/zij de opdracht wel aan, dan wordt duidelijk omschreven aan wie, wanneer, wat en hoe gerapporteerd wordt.

Aan wie rapporteert de hulpverlening? De hulpverlening rapporteert aan de commissie en aan de justitieassistent die de opvolging en het toezicht op de naleving van de voorwaarden doet.

Wanneer rapporteert de hulpverlening? De eerste keer binnen de maand na de invrijheidstelling op proef en daarna ten minste om de zes maanden en op verzoek van de commissie hetzij de minister van justitie. Daarnaast kan de hulpverlener rapporteren ‘telkens als de dienst of persoon het nuttig acht’

Wat rapporteert de hulpverlening? Ook de inhoud van het verslag wordt uitdrukkelijk bepaald: de daadwerkelijke aanwezigheden van de betrokkene; de ongewettigde afwezigheden; het eenzijdig stopzetten van de begeleiding of behandeling door de betrokkene de moeilijkheden die bij de uitvoering daarvan zijn gerezen; de situaties die een ernstig risico inhouden voor derden. Tenslotte is de dienst of persoon verplicht is de commissie – de minister van justitie op de hoogte te brengen van het **stopzetten van de begeleiding** of behandeling.